

Prawo karne wykonawcze

zajęcia nr 3

*Warunki bytowe skazanych,
Postępowanie z wybranymi grupami
skazanych*

rok akademicki 2022/2023

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Warunki bytowe skazanych

Wprowadzenie:

- ▶ **Art.102 pkt 1 k.k.w.** stanowi, iż skazany ma prawo do odpowiedniego, ze względu na zachowanie zdrowia, wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.
- ▶ Wszystkie wskazane w przytoczonym przepisie elementy, mają odzwierciedlenie w jakości życia osadzonego w zakładzie karnym.
- ▶ Dodatkowo warunki bytowe jakie panują w jednostce penitencjarnej wpływają na poczucie własnej godności skazanych, którzy przebywają w nich niekiedy resztę swojego życia.

Do warunków bytowych osób pozbawionych wolności zalicza się przede wszystkim:

- ▶ pomieszczenia mieszkalne
- ▶ wyżywienie i odzież (które są im udostępniane)

Minimalna norma mieszkalna

- ▶ Obecnie obowiązujący kodeks karny wykonawczy w art. 200 § 2 i 2a określił, **że minimalna norma mieszkalna na jednego osadzonego powinna wynosić nie mniej niż 3 m².**
- ▶ **W sytuacjach wyjątkowych** (np. klęski żywiołowej, ogłoszenia na terenie położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii, konieczności zapobieżenia wystąpieniu innego zdarzenia stanowiącego bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego albo zapobieżenia skutkom takiego zdarzenia) **może być ona obniżona do 2 m²**
- ▶ Polska więziennictwo od dziesiątków lat zmaga się z problemem przeludnienia. Oznacza to, że izolowanych sprawców jest więcej niż dostępnych miejsc. Ustalona norma jest w znaczeniu ogólnokrajowej średniej statystycznej przestrzegana, ale nie oznacza to, że w poszczególnych zakładach karnych jej się nie narusza.

Cele mieszkalne są jedno – lub wieloosobowe.

Minimalna norma mieszkalna

- W jednej z monografii (A. Nawój, Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania, Łódź 2013, s. 355) pojawił się postulat, aby stan przeludnienia liczyć od 90% zaludnienia więzień w ujęciu średniej krajowej
- Wizytacje CPT w Polsce kończą zalecenia, aby przystępującą normę mieszkaniową zwiększyć przynajmniej do 4 m².
- Polska należy do kilku krajów europejskich o najniższej normie mieszkaniowej przypadającej na jednego więźnia (np. Francja – 11 m²)

Minimalna norma mieszkalna

Art. 110 § 4a. Do powierzchni w celi mieszkalnej, o której mowa w § 2 zdanie pierwsze, § 2a i 2b, nie wlicza się wnęki okiennej i wnęki grzejnikowej, a także powierzchni znajdującej się poza kratami wewnętrznymi oraz wydzielonych kącików sanitarnych

Uwaga!

Na czerwono

**Dodany § 4a w art. 110 wejdzie w życie z
dn. 1.01.2023 r.**

Warunki bytowe skazanych

Dodatkowo:

- ▶ Każda z cel mieszkalnych jest wyposażona w sprzęt kwaterunkowy, tj. **łóżka, stoły, ławki lub taborety, szafki i inne sprzęty.**
- ▶ Z uwagi na występujące zagęszczenie nie zawsze można ustawić je zgodnie z normami. Za zgodą dyrektora zakładu karnego wyposażenie celi **może być uzupełnione o sprzęt audiowizualny, komputerowy i inne przedmioty, które m.in. podnoszą estetykę cel.**
- ▶ Czynności fizjologiczne są dokonywane przez pozbawionych wolności albo w łazienkach poza celami, albo w częściowo już zabudowanych kąciakach sanitarnych w obrębie celi.
- ▶ **Art. 102 pkt. 1 KKW:** Skazany ma prawo w szczególności do: [odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.](#)

Wyżywienie skazanych

Podstawowe unormowanie dotyczące wyżywienia osób pozbawionych wolności reguluje

art. 109 pkt. 1 KKW

Art. 109 pkt. 1 KKW: Skazany przebywający w zakładzie karnym lub areszcie śledczym otrzymuje:

- ▶ 3 razy dziennie napój i posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem rodzaju wykonywanej pracy i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych.
- ▶ Skazany, którego stan zdrowia tego wymaga otrzymuje wyżywienie według wskazań lekarza

Normy kaloryczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych normy kaloryczne dla skazanych wynoszą:

- ▶ dla osób w wieku do ukończenia 18 lat – **nie mniej niż 2800 kcal**
- ▶ dla osób pozostałych pozbawionych wolności – **nie mniej niż 2600 kcal**
- ▶ Dodatkowe normy- nie mniej niż 1000 kcal otrzymują skazani zatrudnieni w szczególnie uciążliwych warunkach.
- ▶ Odrębne diety są przyznawane chorym, w tym cukrzykom, o czym decyduje lekarz.

Normy kaloryczne

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie żywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych normy kaloryczne dla skazanych wynoszą:

- ▶ Skazany, przebywający poza zakładem karnym lub aresztem śledczym, który bierze udział w szczególności w czynnościach procesowych lub innych czynnościach wymagających konwojowania, a któremu ze względów technicznych lub organizacyjnych nie można dać gorącego posiłku, a zwłaszcza w przypadku braku możliwości wydania posiłku w godzinach ustalonych w porządku wewnętrznym zakładu karnego - **otrzymuje żywienie w postaci suchego prowiantu o odpowiedniej wartości odżywczej i napój, z uwzględnieniem wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych**

Wyżywienie skazanych

Jak mógłby wyglądać przykładowy jadłospis w więzieniu?

- ▶ **Śniadanie:** zupa mleczna, kilka kromek chleba, margaryna, ser, wędlina, kawa
- ▶ **Obiad:** zupa jarzynowa, gulasz, ziemniaki (ewentualnie ryż lub kasza), surówka
- ▶ **Kolacja:** pieczywo, margaryna, kiełbasa, herbata

Odzież, bielizna, artykuły zapewniające higienę

Art. 111 § 1 k.k.w.

- ▶ Skazany utrzymuje do użytku, z zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych.
- ▶ Skazanemu zapewnia się warunki niezbędne do utrzymania higieny osobistej, w szczególności otrzymuje on od zakładu karnego pościel oraz inne środki do utrzymania higieny i czystości w celi.
- ▶ Są to obligatoryjne świadczenia ze strony administracji na rzecz skazanego

*Postępowanie z wybranymi grupami
skazanych:
skazane kobiety, skazane matki, skazani
niebezpieczni, więźniowie sumienia*

rok akademicki 2022/2023

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

Wprowadzenie

- ▶ Kobieta ze względu na odmienną konstrukcję psychiczną i fizyczną inaczej odczuwa izolację penitencjarną.
- ▶ W związku z powyższym przepisy k.k.w. uwzględniają wskazaną odrębność biologiczną i wprowadzają pewne modyfikacje w warunkach odbywania kary w stosunku do tej kategorii skazanych.
- ▶ Oprócz indywidualizacji penitencjarnej, prac wychowawcza względem kobiet powinna być realizowana odmiennie - przede wszystkim dlatego, że kobiety ze względu na macierzyństwo silniej odczuwają rozłąkę z osobami bliskimi, w tym zwłaszcza z dziećmi, co biorąc przekłada się na większą dotkliwość wyroku.

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

▶ **Najważniejsze uregulowania:**

1. Kobiety odbywają karę **odrębnie od mężczyzn** (art. 87 § 1 k.k.w.)
2. Skazana kobieta **odbywa karę w zakładzie karnym typu półotwartego**, chyba że stopień demoralizacji lub względy bezpieczeństwa przemawiają za odbywaniem kary w zakładzie karnym innego typu (art. 87 § 2 k.k.w.)
3. Art. 88 § 6 k.k.w. dopuszcza możliwość osadzenia określonych kategorii skazanych, w tym również kobiet w zakładzie karnym typu zamkniętego - m. in. z uwagi na zagrożenie społeczne, zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego czy też negatywne zachowanie.
4. Art. 87a k.k.w. odnosi się do skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do 15 roku życia - prawo do podtrzymywania więzi z rodziną (dotyczy również mężczyzn)

➡ Powinny odbywać karę pozbawienia wolności w zakładzie położonym najbliżej miejsca pobytu dziecka.

- ▶ Potrzeba utrzymywania kontaktów z dziećmi jest szczególnie ważna dla kobiet i może mieć bardzo dobry wpływ na ich resocjalizację.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Kobietom ciężarnym/ karmiącym zapewnia się odpowiednią opiekę specjalistyczną **art. 87§3 k.k.w.**
  - Kobieta może się zgłosić do sędziego penitencjarnego (**art. 32 k.k.w.**) lub dyrektora generalnego lub okręgowego dyrektora służby więziennej (**art. 78§2 k.k.w.**) w przypadku niezapewnienia jej odpowiedniej opieki.
  - Opieka zdrowotna obejmuje: badania diagnostyczne i profilaktyczne, opiekę ginekologiczno-położniczą. Zapewnia się w miarę możliwości odpowiednio zbalansowaną dietę.
  - Jako, że kobieta może sprawować pieczę nad dzieckiem w trakcie odbywania kary- osadzonym zapewnia się również kursy edukacji rodzicielskiej.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Wobec kobiet ciężarnych, karmiących lub sprawujących opiekę nad własnymi dziećmi w Domach dla Matki i Dziecka **nie stosuje się kar dyscyplinarnych polegających na:** umieszczeniu w celi izolacyjnej, pozbawieniu możliwości otrzymania paczek żywnościowych, pozbawieniu lub ograniczeniu dokonywania zakupów artykułów żywnościowych art. 143 §2 k.k.w.
- ▶ Kobiety ciężarne, karmiące, sprawujące opiekę nad dziećmi mają również prawo do dłuższego spaceru **(art. 112 §2 k.k.w.)**- świeże powietrze sprzyja bowiem dobremu samopoczuciu kobiety i dziecka, zarówno w okresie ciąży jak po jej rozwiązaniu
- ▶ Wobec kobiety ciężarnej oraz sprawującej samotnie opiekę nad dzieckiem można fakultatywnie odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności **(art. 151 § 1 k.k.w.)** - w okresie do 3 lat po urodzeniu dziecka

Kobiety ciężarne i karmiące

Dodatkowe uregulowania znajdujemy również w Regulaminie organizacyjno-porządkowym wykonywania kary pozbawienia wolności:

▶ § 28 :

1. Wobec skazanych kobiet ciężarnych i karmiących dyrektor może dokonywać, na wniosek lekarza lub po zasięgnięciu jego opinii, niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie wynikającym z potrzeby uwzględnienia stanu fizycznego lub psychicznego tych kobiet.
2. Skazaną kobietę ciężarną przenosi się na dwa miesiące przed przewidywanym terminem porodu do szpitalnego oddziału ginekologiczno-położniczego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym.

▶ § 31:

1. Skazana kobieta korzysta co najmniej raz dziennie z ciepłej wody i dwa razy w tygodniu z ciepłej kąpieli

Prawo do macierzyństwa w warunkach izolacji

Przepisy penitencjarne uwzględniając szczególną specyfikę kobiet w zakresie odbywania kary pozbawienia wolności **odwołują się do wiodącej roli w życiu kobiety - roli matki**. Szereg regulacji uwzględnia w tym zakresie dobro dziecka - a co za tym idzie umożliwia sprawowanie i wychowywanie dzieci w warunkach izolacji.

Art. 87 § 4 i 5 k.k.w.

- ▶ Kobiety mają możliwość sprawowania stałej, całodobowej **opieki nad dzieckiem do lat 3**, na terenie zakładu karnego.
- ▶ W tym celu tworzone są specjalne **przywięzione Domy dla Matki i Dziecka** (funkcjonują one przy konkretnych jednostkach penitencjarnych- [w Zakładzie Karnym w Krzywańcu i Grudziądzu](#))
- ▶ Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowe zasady organizowania i działania tych placówek.

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Funkcjonują przy wybranych jednostkach penitencjarnych. **W Polsce** Domy dla Matki i Dziecka zostały zorganizowane przy zakładzie karnym **w Grudziądzu i Krzywańcu**. W obu tych przypadkach domy stanowią odrębne obiekty i są oddzielone od oddziałów przeznaczonych wyłącznie dla skazanych i ich dzieci.
- ▶ Jednostki wyposażone zostały w specjalne sale przeznaczone dla dziecka, a także przystosowane do spacerów i zabaw na zewnątrz.
- ▶ Warunki określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek

Z założenia Domy dla Matki i Dziecka mają stwarzać warunki zbliżone do środowiska domowego:

- ◆ Osadzonym zapewnia się odpowiednio przystosowane pomieszczenia: sypialnie z łóżeczkami, pokoje służące do pielęgnowania dzieci, przygotowywania posiłków.
- ◆ Zgodnie z § 12 Rozporządzenia powołuje się specjalny zespół o charakterze opiekuńczo wychowawczym - w celu udzielenia niezbędnej pomocy matkom.

Zakład karny w Grudziądzu

- ◆ W zakładzie karnym nr 1 w Grudziądzu znajduje się jedyny w kraju oddział ginekologiczno-położniczy dla skazanych.
- ◆ Zazwyczaj w zakładzie tym przebywają kobiety z najmłodszymi dziećmi- do 10 miesiąca życia. Natomiast kobiety starszych dzieci (do lat 3) trafiają do Krzywańca.

Zakład karny w Krzywańcu

- ▶ Przebywają tam głównie starsze dzieci. Obecnie jest tam realizowany program „domowe przedszkole”, w którym zatrudniane są same więźniarki po ukończeniu odpowiednich kursów.

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Warunkiem pobytu w Domu dla Matki i Dziecka **jest złożenie pisemnego wniosku przez matkę, z odpisem skróconym aktu urodzenia dziecka do dyrektora zakładu karnego, właściwego dla danego Domu.**
- ▶ Dyrektor zawiadamia właściwy sąd opiekuńczy, o złożeniu takiego wniosku przez osadzoną.
- ▶ Jeśli ojcu przysługuje pełna władza rodzicielska - **kobieta musi również uzyskać jego zgodę.**
- ▶ W przypadku braku porozumienia - **decyduje sąd opiekuńczy (art. 97§2 k.r.o.)**
- ▶ Dyrektor może wydać decyzję odmowną jeszcze na etapie przedsądowym - wówczas decyzja może być zaskarżone **w trybie art. 7 k.k.w.**

Domy dla Matki i Dziecka

Dzieciom wychowującym się w przywężziennych Domach zapewnia się odpowiednie warunki:

- ▶ Ilość posiłków w ciągu doby oraz dobór produktów żywnościowych ustala lekarz pediatra
- ▶ Dzieciom przysługuje wyżywienie według normy „L” – lekkostrawne posiłki (na wniosek pediatry w stosunku do dzieci chorych w uzasadnionych wypadkach można wykroczyć poza normy budżetowe; minimalny dzienny koszt takiego posiłku to 4,80 zł)
- ▶ Dzieciom przysługuje, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb, bielizna, odzież, obuwie i inne niezbędne przedmioty osobistego użytku

Domy dla Matki i Dziecka

Podsumowanie

- **Perspektywa wychowywania dzieci budzi w literaturze wiele kontrowersji.**
- Z jednej strony podnosi się, że izolacja może oddziaływać na małe, nowonarodzone dzieci i może odcisnąć piętno w ich psychice.
- Z drugiej strony środowiska wolnościowe z których pochodzą matki, są najczęściej patologiczne. Zatem w porównaniu z życiem na jakie dzieci osadzonych matek byłyby skazane w warunkach wolnościowych - standardy zapewnione przez więzienia wydają się lepsze.
- Co istotne - **fakt urodzenia się w zakładzie karnym nie zostaje odnotowany w akcie urodzenia czy innej dokumentacji.**

Skazani niebezpieczni

Wprowadzenie

Szczególną grupą osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności są skazani oraz tymczasowo aresztowani, którzy stwarzają poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych. Jednocześnie, ustawodawca nie wprowadza w tym zakresie kodeksowej definicji tych osób. W piśmiennictwie grupa ta określana jest jednak mianem skazanych niebezpiecznych, osadzonych niebezpiecznych czy też więźniów niebezpiecznych

Kim są skazani niebezpieczni ?

- ▶ Szczególna grupa osób karnie izolowanych.
- ▶ Osoby wykazujące znaczny stopień demoralizacji, agresywne, niebezpieczne dla społeczeństwa i współosadzonych.
- ▶ Osoby bezpośrednio zaangażowane, a niejednokrotnie pełniące funkcje kierownicze, w ramach przestępczości zorganizowanej.
- ▶ Sprawcy przestępstw terrorystycznych, mocno zradykalizowani

Skazani niebezpieczni

Uwaga!
Na czerwono
Nowe brzmienie § 1 w art. 88a wejdzie w
życie z dn. 1.01.2023 r.
dodano "o bardzo wysokim stopniu
społecznej szkodliwości czynu"

Art. 88a § 1 k.k.w.

► Za skazanego stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu można uznać skazanego, który popełnił przestępstwo o bardzo wysokim stopniu społecznej szkodliwości, w szczególności:

1. ~~przestępstwo:~~ **przestępstwo o bardzo wysokim stopniu społecznej szkodliwości, w szczególności przestępstwo**

a) zamachu na:

- niepodległość lub integralność Rzeczypospolitej Polskiej,
- konstytucyjny ustrój państwa lub konstytucyjne organy Rzeczypospolitej Polskiej,
- życie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,

b) ze szczególnym okrucieństwem,

c) wzięcia lub przetrzymania zakładnika albo w związku z wzięciem zakładnika,

d) uprowadzenia statku wodnego lub powietrznego,

e) z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych albo łatwopalnych,

Skazani niebezpieczni

Art. 88a § 1 k.k.w.

Uwaga!
Na czerwono
Nowe brzmienie § 1 w art. 88a wejdzie w
życie z dn. 1.01.2023 r.

2. popełnił przestępstwo w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw, zwłaszcza z uwagi na jego kierowniczą lub znaczącą rolę w grupie lub związku;

3. który podczas uprzedniego lub obecnego pozbawienia wolności stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego w ten sposób, że :

- a) był organizatorem lub aktywnym uczestnikiem zbiorowego wystąpienia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
- b) dopuścił się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub inną osobę zatrudnioną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
- c) był sprawcą zgwałcenia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo znęcał się nad skazanym, ukaranym lub tymczasowo aresztowanym,
- d) uwolnił się lub usiłował uwolnić się z zakładu karnego typu zamkniętego lub aresztu śledczego albo podczas konwojowania poza terenem takiego zakładu lub aresztu,

~~4. lub popełnił przestępstwo w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw, zwłaszcza z uwagi na jego kierowniczą lub znaczącą rolę w grupie lub związku.~~

Skazani niebezpieczni

Art. 88a § 1 k.k.w.

Katalog ma charakter otwarty, ze względu na postąpienie się przez ustawodawcę, w ramach zawartego w tym przepisie wyliczenia, sformułowaniem w „szczegółności”.

Skazani niebezpieczni

Kwalifikowanie skazanych jako niebezpiecznych

Jak wygląda kwalifikowanie?

▶ Decyzję w tym przedmiocie podejmuje **komisja penitencyjna**

▶ Uwzględnia się przy tym następujące elementy:

1. właściwości i warunki osobiste skazanego,
2. motywacje i sposób zachowania się przy popełnieniu przestępstwa oraz rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa,
3. sposób zachowania się w trakcie pobytu w zakładzie karnym,
4. stopień demoralizacji lub postępy w resocjalizacji, w wypadku skazanego za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw - zagrożenie dla porządku prawnego, które może wyniknąć z nawiązania przez skazanego bezprawnych kontaktów z innymi członkami grupy, w tym zwłaszcza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego lub dla czynności mających na celu ujawnienie mienia stanowiącego k

Ten katalog okoliczności ma wyraźnie zamknięty charakter - bo może być stosowany tylko w ramach kwalifikowania do grupy osadzonych niebezpiecznych.

Skazani niebezpieczni

Kwalifikowanie skazanych jako niebezpiecznych

Jak wygląda kwalifikowanie?

- ▶ O osadzeniu skazanego w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego zawiadamia się sędziego penitencjarnego.
- ▶ Komisja penitencyjna dokonuje również weryfikacji swojej decyzji w przedmiocie zakwalifikowania skazanych jako niebezpiecznych **co najmniej raz na 3 miesiące**.
- ▶ Na wniosek skazanego lub jego obrońcy, nie częściej jednak niż raz na 3 miesiące, komisja penitencyjna wskazuje przyczyny uzasadniające kwalifikację skazanego jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu oraz stosowanie wobec niego warunków zapewniających wzmożoną izolację.
- ▶ Każdorazowym zadaniem komisji penitencjarnej jest precyzyjne, niebudzące wątpliwości i czytelne, także dla skazanego, uzasadnienie wydanej decyzji.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

- ▶ Odbywają oni karę w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo tego zakładu
- ▶ cele mieszkalne oraz miejsca i pomieszczenia wyznaczone do: pracy, nauki, przeprowadzania spacerów, widzeń, odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych i nauczania religii oraz zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu wyposaża się w odpowiednie zabezpieczenia techniczno-ochronne,
- ▶ cele mieszkalne pozostają zamknięte całą dobę i są częściej kontrolowane niż te, w których osadzeni są skazani, którzy nie zostali zakwalifikowani jako skazani niebezpieczni,
- ▶ skazani mogą uczyć się, pracować, bezpośrednio uczestniczyć w nabożeństwach, spotkaniach religijnych i nauce religii oraz korzystać z zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu, tylko w oddziale, w którym są osadzeni,
- ▶ poruszanie się skazanych po terenie zakładu karnego odbywa się pod wzmocnionym dozorem i jest ograniczone tylko do niezbędnych potrzeb
- ▶ skazanych poddaje się kontroli osobistej przy każdorazowym wyjściu i powrocie do cel,
- ▶ spacer skazanych odbywa się w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem,

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Wszystkie cele, gdzie przebywają skazani niebezpieczni wyposaża się w szczególności w:

- ▶ wewnętrzne kraty zainstalowane za drzwiami wejściowymi i przed otworami okiennymi;
- ▶ siatki, a w miarę potrzeb również w przesłony, na zewnątrz otworów okiennych;
- ▶ kraty okienne ze stali o podwyższonej wytrzymałości na przecinanie lub zabezpieczone elektronicznie;
- ▶ sprzęt kwaterunkowy mocowany trwale do ścian i podłóg.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Dodatkowo:

- ▶ Cele przeznaczone dla osadzonych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi, nie mogą być zlokalizowane przy ścianach stanowiących linię zewnętrzną ogrodzenia ochronnego.
- ▶ Okna tych cel podlegają stałej obserwacji przez funkcjonariusza pełniącego służbę na posterunku.
- ▶ Lokalizacja cel dla osadzonych niebezpiecznych jest dopuszczalna na najwyższej kondygnacji, na parterze oraz w narożnikach budynków mieszkalnych i przy klatkach schodowych, jeżeli zabezpieczenia techniczno-ochronne, odpowiednio stropu, podłóg lub ścian cel, uniemożliwiają dokonanie z niej ucieczki.
- ▶ Każda cela jest dodatkowo monitorowana i wyposażone w kamery telewizyjne. ! Więźniowie „niebezpieczni” nie mogą korzystać z własnej odzieży i obuwia. Noszą czerwony więzienny drelich.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Kontakt z innymi więźniami :

- ▶ Więźniowie niebezpieczni poruszają się po terenie zakładu lub aresztu pojedynczo. Tylko w niektórych przypadkach dopuszcza się ich poruszanie w grupach, nie większych jednak niż trzyosobowe. Zawsze pozostają, poza celą mieszkalną pod stałym i bezpośrednim dozorem co najmniej dwóch funkcjonariuszy.
- ▶ Skazani niebezpieczni nie mogą też mieć kontaktu z więźniami, których nie zakwalifikowano, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu

Skazani niebezpieczni

Więźniowie „niebezpieczni” nie mogą korzystać z własnej odzieży i obuwia. Noszą czerwony więzienny drelich.

Pozbawienie wolności a poszanowanie praw człowieka

Jednym z najważniejszych elementów w życiu człowieka, w tym także odbywającego karę pozbawienia wolności jest chęć do życia.

Skazani niebezpieczni

Kontrowersje związane z kwalifikowaniem do grupy „N”

- ➔ Czy zachowany jest standard chroniący godność ludzką osadzonych?
- ➔ Czy formy izolacji skazanych niebezpiecznych nie naruszają zakazu niehumanitarnego i poniżającego karania?
- ➔ Czy w warunkach daleko idącej izolacji możliwe jest prowadzenie oddziaływań penitencjarnych?
- ➔ Czy warunki odbywania kary w oddziałach dla osadzonych niebezpiecznych zawsze są adekwatne do zagrożeń płynących ze strony tych skazanych?

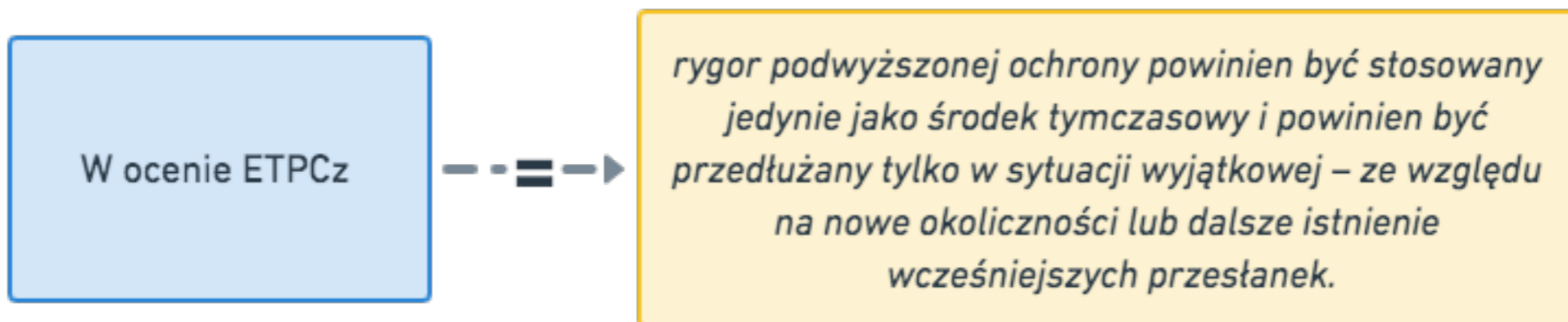
ETPCz

- ➔ Polska zbyt często nadaje status "więźnia niebezpiecznego" i zbyt długo stosuje nadzwyczajne środki ostrożności z nim związane w przypadku konkretnych więźniów, jak uznał Europejski Trybunał Praw Człowieka w dwóch wyrokach z 17 kwietnia 2012 r. *Piechowicz przeciwko Polsce i Horych przeciwko Polsce*

Skazani niebezpieczni

Piechowicz przeciwko Polsce.

- ➔ Europejski Trybunał Praw Człowieka zwrócił w nim bowiem uwagę szczególną uwagę na czas trwania nałożonych środków w warunkach rygoru podwyższonej ochrony i stwierdził, że tego rodzaju izolacja nawet jeśli jest uzasadniona to *nie może być nałożona na więźnia na czas nieokreślony*
- ➔ Trybunał wskazuje, iż stosowanie reżimu ‘N’, przez przedłużający się bezpodstawnie okres może zostać uznane za formę dodatkowej kary, sprzecznej z Artykułem 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Skazani niebezpieczni

Piechowicz przeciwko Polsce.

- ➔ Trybunał wskazuje, iż należy podać istotne powody przedłużenia długotrwałego takiej okresu izolacji. Decyzja w przedmiocie utrzymania niniejszego środka powinna zatem umożliwić ustalenie, czy Komisja dokonała ponownej oceny, biorąc pod uwagę wszelkie zmiany w okolicznościach, sytuacji skazanego oraz jego zachowaniu. Uzasadnienie powinno być coraz bardziej szczegółowe wraz z upływem czasu.

Skazani niebezpieczni

Dane w Polsce

- ➔ W latach 2018-2019 roku zakwalifikowano do kategorii „niebezpiecznych” 146 osób.
- ➔ W roku 2012 takich osób było 134. Jako powody takiej decyzji wskazywano wówczas:
  - czynną napaść na funkcjonariusza publicznego (43 osoby),
  - organizacja lub aktywne uczestnictwo w zbiorowym wystąpieniu (4 osoby),
  - popełnienie przestępstwa w zorganizowanej grupie (29 osób),
  - popełnienie przestępstwa wzięcia lub przetrzymywania zakładnika (8 osób),
  - popełnienie przestępstwa z użyciem broni lub materiałów wybuchowych (20 osób),
  - gwałt i znęcanie się nad osadzonym (9 osób),
  - usiłowanie uwolnienia się z terenu jednostki lub podczas konwoju (18 osób),

Źródło: dane Centralnego Zarządu Służby Więziennej „Osadzeni niebezpieczni w okresie od 31.10.2018 do 31.10.2019 r.”, „Zakwalifikowani do kat. "Niebezpiecznych" w latach 2003 - 2012”

Skazani niebezpieczni

Oddziaływania na tą grupę sprawców

- ➔ Czy w warunkach daleko idącej izolacji możliwe jest prowadzenie oddziaływań penitencjarnych?
- ➔ Praca wychowawcza z osadzonymi zakwalifikowanymi do kategorii „N” jest trudniejsza, ze względu na wysoki stopień zabezpieczenia
- ➔ Trudniej w praktyce ocenić zmianę zachowania osadzonego w warunkach tak ograniczonej izolacji

Ciekawym pomysłem wydaje się być powołanie nowego, czwartego typu zakładu karnego o szczególnym stopniu zabezpieczenia dostosowanego do tej kategorii skazanych.

Sprawcy młodociani

1. **Art. 54 § 1 k.k.** stanowi, iż sędzia wymierzając karę młodocianemu kieruje się przede wszystkim tym aby sprawcę wychować.
2. Ustawodawca wyodrębnił zakłady karne dla młodocianych - kierując się z przeświadczeniem, że osobowość młodocianych jest jeszcze na tyle elastyczna, że oddziaływanie resocjalizacyjne ma największe szanse powodzenia
3. **Cel wyodrębnienia:** odizolowanie tej kategorii skazanych od demoralizującego wpływu innych uwięzionych.
4. Intensywna praca resocjalizacyjna ma szczególne znaczenie dla osiągnięcia poprawczych celów kary i zwiększenia szans pomyślnej readaptacji społecznej po opuszczeniu zakładu karnego.
5. W zakładzie karnym dla młodocianych **odbywają karę skazani, którzy nie ukończyli 21 roku życia; w uzasadnionych wypadkach skazany może odbywać karę w tym zakładzie po ukończeniu 21 roku życia** (art. 84 § 1 k.k.w.)
6. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami oddziaływania, dorosły skazany po raz pierwszy, wyróżniający się dobrą postawą, może, za swoją zgodą, odbywać karę w zakładzie karnym dla młodocianych; korzysta on wtedy z takich uprawnień jak młodociany.
7. Nieletni odpowiadający na zasadach określonych w kodeksie karnym - po przekroczeniu murów więzienia nabywają status młodocianego i wówczas są stosowane do nich zasady właściwe tej kategorii skazanych.

Sprawcy młodociani

Specyfika wykonywania kary wobec tej grupy skazanych

- ➔ W zakładach karnych dla młodocianych prowadzi się w szerszym zakresie zajęcia kulturalnooświatowe, sportowe, organizuje spotkania z rodzinami oraz współpracuje z osobami godnymi zaufania.
- ➔ Wobec młodocianych nie stosuje się surowszych kar dyscyplinarnych
- ➔ Młodocianego, któremu pozostało co najmniej 6 miesięcy do nabycia prawa o warunkowe zwolnienie lub sprawiającemu trudności wychowawcze poddaje się badaniom psychologicznym
- ➔ W zakładach karnych dla młodocianych skazani mają prawo do dodatkowego widzenia w miesiącu

Sprawcy młodociani

Specyfika wykonywania kary wobec tej grupy skazanych

- ➔ Skazani młodociani odbywają karę pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania bez względu na to, czy wyrazili zgodę na udział w opracowaniu i realizacji programu oddziaływania (art. 95 § 1 k.k.w.)
- ➔ Jeśli skazany po ukończeniu 21 roku życia chce kontynuować odbywanie kary w tym systemie, musi wyrazić na to zgodę.

Sprawcy młodociani

Podsumowanie

- ➔ **Jeśli chodzi o areszt tymczasowy:** art. 212 § 1 k.k.w. Tymczasowo aresztowani powinni być rozmieszczani w areszcie śledczym w sposób zapobiegający ich wzajemnej demoralizacji. W szczególności należy oddzielać niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności oraz młodocianych od dorosłych, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za umieszczeniem dorosłego z młodocianym lub młodocianymi.
- ➔ Oddanie pod dozór w okresie próby warunkowo zwolnionego młodocianego jest obowiązkowe!
- ➔ Przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary - ustawodawca ustanowił wobec młodocianych inny okres próby - **od 2 do 5 lat**

Więźniowie sumienia

▶ Są to osoby skazane za przestępstwa popełnione z motywacji:

1. Politycznej
2. Religijnej
3. Ideowej

- ▶ **Według definicji Amnesty International** są to osoby uwięzione lub poddane innym ograniczeniom fizycznym z powodu swoich poglądów, w tym politycznych i religijnych, pochodzenia etnicznego, płci, koloru skóry, języka, tożsamości narodowej, pochodzenia społecznego, poziomu zamożności, urodzenia, orientacji seksualnej lub innego statusu, które nie uciekały się w swej działalności do przemocy, nie głosiły ani nie nawoływały do przemocy czy nienawiści.
- ▶ Wskazuje się, że przestępstwa mogą mieć również podłoże ekologiczne, ateistyczne, a także związane ze sztuką

Więżniowie sumienia

Zasady wykonywania kary w stosunku do tej szczególnej grupy, zgodnie z k.k.w.:

- ▶ Odbywają karę w oddzieleniu od skazanych za inne przestępstwa; art. 107 § 1 k.k.w.
- ▶ Mają prawo do korzystania z własnej odzieży, bielizny i obuwia oraz nie podlegają obowiązkowi pracy
- ▶ Nie są oni jednak zwolnieni z wykonywania prac porządkowych w obrębie zakładu karnego art. 107 § 1 k.k.w.
- ▶ Chyba, że przestępstwo zostało popełnione z użyciem przemocy - wówczas nie mogą korzystać z powyższych uprawnień!

Dodatkowo:

- ▶ **Zgodnie z Konstytucją RP-** Zakazana jest ekstradycja dotycząca osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela. **(art. 55 § 4 Konst. RP)**
- ▶ **W Kodeksie postępowania karnego-** zakazane jest wydanie osób ściganych za popełnienie przestępstwa bez użycia przemocy z przyczyn politycznych, **(art. 604 §1 pkt. 8)**